

کلیات فلسفہ

فلسفہ چیست؟ - علم اخلاق - فلسفہ سیاسی - فلسفہ اولی
(ما بعد الطبیعہ) - فلسفہ دین - شناسائی - منطق - فلسفہ معاصر

تألف

ریچارد پائکین و آوریوم استرول

ترجمہ

دکتر سید جلال الدین مجتہوی

شماره مسلسل ۸۴۷۷

شماره انتشار ۱۵۸۱

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	: یایکین، ریچارد هنری، ۱۹۲۳ - م.
عنوان و نام پدیدآور	: کلیات فلسفه: فلسفه چیست؟ علم اخلاق - فلسفه سیاسی ... / تألیف ریچارد یایکین، آروم استرول؛ ترجمه جلال الدین مجتبیوی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۸۵.
مشخصات ظاهری	: هشت، [۴۵۱] ص.
فروست	: انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۱۵۸۱.
شابک	: 978-964-03-5324-0
وضعیت فهرست‌نویسی	: فایا
یادداشت	: عنوان اصلی: Philosophy made simple, 1993.
یادداشت	: چاپ اول: ۱۳۵۶.
یادداشت	: چاپ پنجم.
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: نمایه.
عنوان دیگر	: فلسفه چیست؟ علم اخلاق - فلسفه سیاسی.
موضوع	: فلسفه - - مقدمات
شناسه افزوده	: استرول، آروم، ۱۹۲۱ - م.
شناسه افزوده	: Strol, Arum
شناسه افزوده	: مجتبیوی، جلال‌الدین، ۱۳۰۷-۱۳۷۸ - مترجم.
شناسه افزوده	: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات
رده‌بندی کنگره	: ۲۱ / پ ۳۸۰۹۴ : BD
رده‌بندی دیویی	: ۱۹۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۰۰۶ م

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق معنویان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازیابی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب‌دون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی خواهد بود.

ISBN:978-964-03-5324-0

9 789640 353240

عنوان: کلیات فلسفه

تألیف: ریچارد یایکین - آروم استرول

ترجمه: دکتر سید جلال‌الدین مجتبیوی

نوبت چاپ: پنجم

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مترجم است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۲۲۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرش مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

بخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

این کتاب ، ترجمه‌ای است از کتاب *Philosophy Made Simple** که در حد خود کتابی است جامع و در آن نظریات و مسائل گوناگون فلسفی به طرز نسبتاً ساده و روشن بیان شده است . از آنجا که این کتاب برای دانشجویان و بطور کلی همه کسانی که در پی آشنائی با فلسفه و آراء فیلسوفان غربی هستند سودمند به نظر می‌رسید ، استاد ما آقای دکتر یحیی مهدوی ترجمه آن را به زبان فارسی لازم دانستند و اینجانب به توصیه ایشان انجام این مهم را بر عهده براتمه

بطور کلی این ترجمه با متن اصلی آن مطابق است؛ اما گهگاه برای روشنتر شدن معانی مورد بحث، کلمات یا معانی افزوده گشت و بجای پارهای مثالهای مؤلف که برای خواننده فارسی زبان نامفهوم بود مثالهایی مناسب آورده شد . گذشته از این تغییرات جزئی ، در چند مورد مترجم نام آنست که برخی مباحث کتاب را با افزودن یادداشتهائی تکمیل و اصلاح نماید .

برخی از این یادداشتها و توضیحات در همان زمینه فلسفه غربی و به منظور تکمیل مطالب متن کتاب است، مانند آنچه در فصل شناسائی در باره آراء کانت ولایب‌نیتس بر متن کتاب افزوده شده، زیرا که بحث شناسائی بدون توجه به نظر این دو فیلسوف ناقص می‌نمود. نظیر این‌گونه توضیحات و ملحقات در سایر فصول نیز با استثناء فصل منطق لازم دانسته شد، هرچند این توضیحات ، دانش‌پژوهان را از مراجعه به کتاب و مراجع مربوط به این‌گونه مباحث بی‌نیاز نمی‌سازد.

یادداشتهای دیگری که مترجم به کتاب افزوده است در بحثی است مربوط به آراء حکمای اسلامی که در اصل کتاب، که خلاصه‌ای است از فلسفه مغرب‌زمین ، از آن آراء و افکار سخنی به‌میان نیامده است (در بیشتر این یادداشتها از تقریرات استاد دانشمند آقای مرتضی مطهری استفاده شده است). مثلاً در فصل اخلاق که فلسفه‌های اخلاقی و حتی اخلاق مسیحی مورد بررسی قرار گرفته است گفتاری تحت‌عنوان «اخلاق اسلامی» آورده

* By Richard H. Popkin, Ph. D. and Avrum Stroll, Ph. D.; advisory editor A.V. Kelly; London 1972.

شد؛ و در فصل فلسفه دین نیز از آنجا که بیشتر انتقادهای اصل کتاب به تفکر و فلسفه فیلسوفان غربی مربوط می‌شد، مترجم کوشیده است تا باتکیه به نظر فیلسوفان اسلامی به برخی از انتقادهای به‌اختصار پاسخ دهد و برهان مستقلی نیز برپایه آراء متفکران اسلامی عرضه کند.

این اصلاحات و توضیحات با صلاحدید استاد ما آقای دکتر مهدوی صورت گرفت. ایشان بنابه علاقه وافری که نسبت به انتشار آثار فلسفی صحیح و منقح دارند همه این ترجمه و افزوده‌های مترجم را مطالعه و در همه‌جا اشارات و اصلاحات بجا و سودمندی برای رفع نقائص کتاب پیشنهاد فرمودند. حتی در پارهای از موارد گفتار نقل شده فلاسفه را بامتن اصلی آنها مسابله و عبارات نارسا و نادرست را اصلاح و تهنیب نمودند.

علاوه برایشان، استاد و دوست ارجمند آقای دکتر محمد خوانساری نیز بعضی از فصلهای کتاب را تصحیح و بارت‌های بسیاری را اصلاح کردند. دوست عزیز آقای غلامعلی حداد عادل نیز فصلهای اخلاق و شناسائی را با اصل کتاب مقابله و اصلاحات بجا و مفیدی پیشنهاد کردند.

مترجم وظیفه خود می‌داند که همه استادان و دوستانی که به‌نحوی در فراهم آمدن این کتاب وی را یاری کرده‌اند سپاسگزار می‌کند. امید است این کتاب به‌اندازه خود در بسط معرفت و حکمت مؤثر و مفید واقع شود.

سیدجلال‌الدین مجتبیوی

بهمن ۱۳۵۴

پیشگفتار

«نه آنکه» که جوان است باید در تحصیل و مطالعه فلسفه تاخیر کند، و نه آنکس که پیر شده است باید از مطالعه خویش خسته و بیزار شود. زیرا تأمین سلامت نفس هرگز برای هیچ کس به زوداست و نه دیر». این کلمات را فیلسوف یونانی، اپیکورس، بیش از دو هزار سال پیش در زمان دگرگونی بزرگ و ناگهانی اجتماعی و سیاسی جامعه خویش نوشته است. امروز نیز که تحول اجتماعی سریعی در کار است این سخن اساساً درست است، هر چند محزن است نحوه بیان احساسات ما با آنچه اپیکورس گفته متفاوت باشد. در همه زمانها برای آدیان هم این است که فرضها و پایه‌های استدلال خود را بررسی کنند و عقاید خویش را بر رده بحث و چون و چرا قرار دهند - مختصر آنکه به خود و برای خود بیندیشند. این برای ویستن اندیشیدن، مخصوصاً هنگام دگرگونیهای سریع اهمیت پیدا می‌کند، زیرا انسان وقتی مسائل جدید و اوضاع و احوال نو سروکار می‌یابد دیگر سنت و عادت و رسم او را کفایت نمی‌دهد.

وقتی آدمی برای خویشتن فکر می‌کند، فیلسوف شده است، ولیکن چنین انسانی باید از تحقیق و مطالعه رسمی فلسفه خیلی چیزها بیاموزد، وی در این راه می‌تواند با فوننی مجهز شود که او را در نیل به ارتباط مطالب و دقت در تفکر کمک و یاری کند؛ مطالعه فلسفه برای او شناسائی افکار فلاسفه بزرگ گذشته فراهم می‌کند، بطوری که می‌تواند افکار و آراء خویش را با آنها بسنجد؛ و نیز از مسائلی که فیلسوفان بوسیله روش‌های عقل به آنها پاسخ داد آگاه گردد. تفکر او بدون داشتن چنین بنیادی، در راه را چندان به پیش نمی‌برد.

اما مشکل اغلب مردم اینست که چگونه شروع کنند. افلاطون گفته است «نخستین گام در هر کار مهمترین مرحله آن کار است»؛ این سخن در عین حال که در باره هر مطالعه و تحقیقی درست است، در باره فلسفه مخصوصاً صادق و حقیقی است. اگر کسی نتواند معنی و اهمیت مسائلی را که فلاسفه با آنها سروکار داشته‌اند و نیز پاسخهایی را که پیشنهاد کرده‌اند دریابد بعید نیست که به سادگی از درک نکته اصلی مورد نظر آنان غافل بماند و فلسفه را بیش از یک سرگرمی مطبوع نظری و دانشگاهی نپندارد. ما به همین دلیل، یعنی به منظور آنکه مبتدیان از خاستگاه نیکوئی آغاز کنند، در این کتاب کوشیده‌ایم مقام و موقع فلسفه را در بسط و توسعه تکامل انسانی نشان دهیم.

ساده ساختن و آسان کردن فلسفه کاری است بسیار دشوار ، و چون نیاز برای ساده و آسان کردن همواره پیش از همه چیز مورد نظر ما بوده ، ناگزیر در بسیاری از موارد سخن را کوتاه کردیم . ما ناچار بودیم در مسائلی که برای بحث برگزیده‌ایم به انتخاب دست بزنیم و بوسیله تقسیم فلسفه به شعبه‌ها و شاخه‌ها، حصارهای مصنوعی ایجاد کنیم . این امر، ناگزیر، به تکرار مسائل و نظریاتی که از دیدگاههای مختلف به آنها نگریسته‌ایم منجر شده است. غرض ما از این کتاب فراهم ساختن یک درس بنیادی بوده است به نحوی که خواننده بتواند بر پایه آن، چه از طریق مطالعه کتابهایی که در پایان هر فصل پیشنهاد کردیم (۱) ، چه از مطالعاتی که به راهنمایی یک استاد متخصص انجام می‌دهد، تفکر فلسفی خود را استوار سازد . اگر به چنین مقصودی نائل شده باشیم، امیدواریم فیلسوفان اهل فن ما را از آن لحاظ که شیوه‌های خاصی را بکار بردیم ببخشایند.

«فلسفه آسان» (ب) هم برای شخص غیر متخصص علاقه‌مند نوشته شده است و هر برای دانشجویی که برای نخستین بار به مطالعه منظم فلسفه می‌پردازد . در وهله اول ، ما به دانشجویانی نظر داریم که در بدو ورود به دانشگاه به مطالعه فلسفه می‌پردازند ، بخصوص دانشجویانی مانند دانشجویان علوم تربیتی و جامعه‌شناسی که درس فلسفه نسبت به رشته اصلی تحصیلات آنان در دسترس است . تصور می‌رود که این کتاب بتواند با راهنمایی استادان فلسفه سهم و اثر مفیدی در افزایش عدد دروس فلسفه، و در کلیه دروسهای اختیاری مربوط به این گونه مباحث، داشته باشد.

ا . وی . کلی
A.V. Kelly

۱- منظور فهرست کتابهایی به زبان انگلیسی است که برای مطالعه بیشتر در پایان هر فصل این کتاب آمده است و مترجم ذکر آنها را برای خوانندگان فارسی‌زبان ضروری و حتی چندان سودمند ندانست.

۲- Philosophy Made Simple یعنی همین کتاب که آنرا «کلمات فلسفه» نامیدیم.

فهرست مندرجات

صفحه	پیشگفتار
۱-۷	مقدمه (فلسفه چیست؟)
	فصل اول - علم اخلاق
۸-۹۸	- تعریف «علم اخلاق» ، سرچشمه‌های اخلاق در زندگی روزانه ، طبقه‌بندی نظریه‌های اخلاقی ، نظریه‌های معارف (کلاسیک) ، مذهب افلاطونی ، انتقاد نظریه افلاطونی ، ارسطو : نظریه اعتدال (حد وسط) ، انتقاد نظریه ارسطو ، لذت‌انگاری : فلسفه اپیکورس ، انتقاد لذت‌انگاری ، مذهب مسیحی ، مذهب رواقی ، انتقاد مذهب رواقی ، اخلاق مسیحی ، اخلاق ارسطو ، فلسفه اسپینوزا ، انتقاد نظریه اسپینوزا ، مذهب صانع نفع ، بنتام و میل ، انتقاد مذهب اصالت نفع ، اخلاق در فلسفه کانت ، انتقاد نظریه کانت ، علم اخلاق جدید ، تعریف «علم اخلاق جدید» ، نظریه اصالت فاعل و نظریه اصالت غیر ، نظریه‌های اصالت طبیعت و اصالت غیرطبیعت و اصالت انسان ، نظریه‌های مبتنی بر انگیزه یا وظیفه یا نتیجه ، تحلیل مذهب اصالت فاعل و اصالت عین ، اخلاق در اسلام ، اخلاق در فرهنگ اسلامی .
	فصل دوم - فلسفه سیاسی
۹۹-۱۴۲	- تعریف فلسفه سیاسی ، فلسفه سیاسی افلاطون ، انتقاد نظریه افلاطون ، فلسفه سیاسی ارسطو ، انتقاد نظریه ارسطو ، فلسفه سیاسی جان‌سوز ، فلسفه سیاسی هابز ، فلسفه سیاسی جان‌سوز ، فلسفه سیاسی جان استوارت میل ، انتقاد نظریه جان استوارت میل ، فلسفه سیاسی کارل مارکس ، انتقاد نظریه مارکس .
	فصل سوم - فلسفه اولی
۱۴۳-۲۰۴	- فلسفه اولی (مابعدالطبیعه) چیست ؟ ، اصالت کثرت و اصالت وحدت ، قلمرو مابعدالطبیعه ، مسأله ثبات و تغییر ، هراکلیتوس و کراتولوس ، پارمنیدس ، زنون ، شبهات زنون ، دموکریتس و اتمیسم ، نظر ارسطو ، ماده و صورت ، مسأله روان و تن ، نظریه دکارت ، نظریه ماد-

انگاری (ماتریالیسم) ، نظریه پدیدار زائد ، مذهب اصالت معانی (ایدئالیسم) ، نظریات مالبرانش و لایبنیتس و اسپینوزا ، مسأله جبر و اختیار ، ادله جبر ، نظر دینی ، مبنای مابعدالطبیعی ، ادله اختیار ، اراده آزاد و علم ، نظریه ویلیام جیمز درباره اختیار ، انواع نظام مابعدالطبیعه ، مابعدالطبیعه افلاطون ، مابعدالطبیعه ارسطو ، مابعدالطبیعه اپیکوری ، مابعدالطبیعه رواقی ، فلسفه دکارتیان ، مابعدالطبیعه جدید ، مذهب اصالت معانی (ایدئالیسم) ، جرح بارکلی ، خودانگاری ، فیثته (ایدئالیسم فاعلی) ، هگل : اصالت معانی (ناتورالیسم) ، انتقاد هیوم درباره مابعدالطبیعه ، انتقاد کانت از مابعدالطبیعه ، حقانیت و امکان مابعدالطبیعه .

فصل چهارم - فلسفه دین

۲۵۹-۲۰۵ ، مسأله ثنات دینی ، شناسایی علمی و دینی ، دین طبیعی و دین وحی ، دین طبیعی : برهان نظم یا دلیل غایت‌انگاری ، نقادی تمسار ، علت و معلول ، مذهب تشبیه ، فرضیه‌های ماده‌انگار ، سادی سنت‌رایی دینی ، برهان جهان‌شناسی (یا علی) ، ارسطو ، طماس آکوئینی ، انتقادات درباره برهان جهان‌شناسی ، برهان وحی‌شناسی ، انتقادهای برهان وجودشناسی ، الحاد (انکار خدا) ، مذهب لادری ، طریقه ایمان ، پاسکال ، وحی ، صفات خدا ، بنیاد فلسفی الحاد ، همه خدا انگاری ، خدا انگاری ، مسأله خلاق ، انتقاد طریقه خداپرستی استدلالی ، ضمیمه در نبات و جان خدا از راه استدلال .

فصل پنجم - نظریه شناسایی

۳۳۷-۲۶۰ ، دکارت : طرح مسأله ، آزمایش دکارت ، فلسفه قدیم یونان ، سوفسطائیان ، سقراط و پروتاگوراس ، انتقاد مذهب سوفسطائی ، افلاطون ، رساله اتوفرون ، کلیات ، نظریه سقراط درباره صور کلی ، رساله منون ، منبع شناسایی ، فیلسوف - فرمانروا (حکیم - حاکم) ، اقسام شناسایی ، تمثیل مغاره ، پرورش فیلسوف - فرمانروا ، ریاضیات و دیالکتیک (جدال عقلی) ، ظاهر و واقعیت (نمود و بود) ، نظریه دکارت درباره شناسایی ، جستجو برای یقین ، برهان بر وجود واقعیت عینی ، نظریات «عقلی مذهب» درباره شناسایی ، انتقاد شکاکانه ، هندسه‌های غیراقلیدسی ، یقین

و احتمال ، فلسفه تجربی ، زمینه اجتماعی مذهب تجربی ، جان لاک ، رد تصورات و معلومات فطری ، کیفیات اولی و ثانوی ، اقسام شناسائی ، حدود شناسائی ، نتایج و انتقاد ، جرج بارکلی ، انتقاد بارکلی از لاک ، نظریه مثبت بارکلی ، نفی ماده‌انگاری ، دعاوی بارکلی ، نظریه بارکلی درباره مفاهیم ، دیوید هیوم ، نظریه هیوم درباره شناسائی ، تحلیل هیوم از علیت ، انتقاد نظریه هیوم درباره علیت ، انطباق نظریه هیوم با علم ، خلاصه نظریه تجربی درباره شناسائی ، انتقاد تجربی مذهب از مذهب عقلی ، خلاصه ، «عقل و تجربه» ، لابنتس ، کانت ، احکام تحلیلی و تالیفی ، چگونگی علم ما .

فصل ششم - منطق

۳۳۸-۳۸۴ تعریف «منطق» - منطق و روان‌شناسی - تفکر و استدلال و استنتاج - منطق قیاسی و استقرائی ، منطق قیاسی : قیاس صوری ، اصطلاحات منطق ، قضایای موجهه و سالبه ، قضایای کلیه و جزئیه و انحصار ، چهار قضیه مقیاسی منطق ، تعمیم جدا ، جداهای وسع و کبر و اصغر ، قواعد برای تعیین اعتبار و عدم اعتبار قیاس صوری ، نقل جملات عادی به جملات منطقی ، جملات معادل ، عکس مستوی ، عکس نقیض ، مغالطات ، منطق و علم دلالات ، نحو یا ترکیب نحوی ، خلاصه ، پاسخ تمرین‌ها

فصل هفتم - فلسفه معاصر

۳۸۵-۴۳۰ - پراگماتیسم (فلسفه اصالت مصلحت عملی) - اصالت عمل ، زمینه پراگماتیسم ، ویلیام جیمز ، پراگماتیسم در علم ، پراگماتیسم و فلسفه متعارف ، حقیقت در فلسفه ادوات - مصلحت عملی ، پراگماتیسم و علم اخلاق ، جهان متحرک - مذهب اصالت اسباب ، مفهوم تجربه و تفکر از نظر دیوئی ، نظر جیمز درباره اعتقاد دینی ، دیوئی و آموزش و پرورش پیشرو ، انتقادهائی درباره پراگماتیسم ، تحلیل فلسفی ، فلسفه چیست ؟ ، مسأله شناسائی ، پیشرفت‌ها و تحولات اخیر ، اتمیسم منطقی : فلسفه برتراند راسل و لودویگ ویتگنشتاین ، منطق جدید ، قاعده وصفیه (نظریه توصیفیات) ، منطق سمبولیک ، اتمیسم منطقی ، وظیفه خاص فلسفه تحلیل است ، مذهب اصالت تحصیل منطقی : شلیک ، کارناب ، ایر ، اصل تحقیق ، فلسفه زبان عادی : ویتگنشتاین متاخر و رایبل ، فلسفه‌های

هشت

اگزیستانسیانس ، سورن کیپرکگارد ، راه حل کیپرکگارد ،
شکاکیت و ایمان ، عدم یقین ، مسأله وجود خدا ، وضع ناگوار
انسانی ، «خطر» ایمان ، امر خلاف منطق ، اگزیستانسیالیسم
معاصر ، نتیجه .

فهرست اصطلاحات ، فهرست نامه‌های اشخاص ، فهرست
تحلیلی مطالب .

۴۳۱-۴۵۰